

Hetta eru steinörir menn, royndir kosakkar, sum allir hava verið í lóttum fyrr, men kortini setur oddamaður teirra brýr, tá hann hugsar um standin: hann reistist í sprounum, eyguni leita stygg út um steppuna og metir kannandi um, hvussu langt tað man vera yvir at tí blánandi skógjaðaranum hinu megin ánná.

Aftur heldur liðið fram leið sína sum flýggjandi úlvur, meðan reiðið hjá Nikolka Kosjevoj eltir teir tætt í holum.

Á góðum sumardøgum sveiggjar og aldar kornið við Don undir tí klára, dimmbláa steppuhimmalinum, og óksini ringla spakuliga sum silvurklokkur. Tá er heystið í hondum og skeggið á tí búnu hveitini svart sum á einum seyrtan ára gomlum unglinga, og rugurin stendur næstan mannsögur.

Teir skeggjutu kosakkar sáða rugin hjá sær í leirjörð undir sandheggjunum, stutt frá bygdarkálgróðrunum. Jörðin feldar ikki nógv, tú fært sjáldan meira enn tret-ivu mál av korni á tiggju fóðurviddum, men teir sáða tað kortini at gera brennivín av. Brennivinið hjá kosakku-um er reinari og klárari enn ungmoeggjatár. Hetta hevur verið siður frá fyrndartíð, hetta var lögurin abbar og langabbar drukku alt tað, ið nakar kundi minnst. Tað er ikki av ongum, at skjaldarmerkið hjá kosakku sýnir ein drukkan kosakk riðandi á einum brennivinsfati. Á heystardeggi legst ein tungur rúsur oman yvir garðar og bygdir og tú sært tær reyðu topphúgvurnar hjá kosakku-um vagga sum í tungum sjógv innan fyrri rimagarðar-nar, sum eru flættaðir úr viðj-um og rökka upp á óksl á manni.

Av hesum stendst, at tað ongantið tornar av oddamanninum, av hesum kemst, at manning hansara situr og riðjar á á maskinbyrsukerrunum, sum rossini draga.

Í sjeið hjá hevur oddamaðurin ikki sæð heimbygdina. Fyrst var hann kriggsfagnir í Týsklandi, so kom hann sær í hóslag við Wrangel general, síðani kom tann heita sólin í Miklagarði, fangalegan innan fyrri pikatráðin, turkisku skúturnar við teimum bikaðu seglum, tað ívna sevið við árbakkarnar, í Kubanj og so til endans — hetta harkaliðið.

Hetta var lívið, hann hevði livað hesi árin. Sál hansara var harðnað í stein, sum farið eftir neytakleyvunum á tí sól-bakaða vegnum yvir steppuna. Ein lögín og óskiljandi pína tykist niva hann, vødd-

arnir kennast so tungir og móðir, og hann veit við sjálvum sær, at hesa pinu fer hann ongantið at fáa doyvt, hvussu nógv vodka hann so drekkur. Men hann gevst ikki, heldur á at drekka — eingin dagur fer burturimill-um — tí søtliga angar rugur-in á steppunum við Don, og bylgist undir tí heitu sólini, og tær sólblendu genturnar á gørdunum og í bygdunum duga at brenna ein so ótrúliga kláran lög, sum skuldi hann verið klárasta kelduvatn.

IV

Um sólsetur kom fyrsta nátt-arfróstið á. Sum silvurslettir legðist tað á tey breiðu blóði-ni á áarkoppunum, og morg-unin eftir sá Lukitj gamli tunnar ælabogadánaðar ís-hindir glitra á mylluhjóli sín-um.

Hann hevði ikki kent seg væl henda morgunin: hann hevði so ilt í lendunum, tann nívdni pínar gjørdi beininu tung sum jarnlodd. Hann hólaði inni í mylluni og tað var ikki meir enn hann var mentur at flyta beininu, tung-ur á sær sum hann var. Ein mūs stökk upp úr kassanum, har sáðirnar vóru, at forvitn-asta. Hann hugdi uppúr við sínum vatnuta gamlamanna-eygum: undir loftsbitanum kurraði ein døgva. Hin gamli andaði roykinn av dunnumati og malnum rugi inn gjøgnum nasagluggarnar, ið vóru at siggja til sum vóru teir horaðir inn í leðurhart leir, so lurtandi hann eftir, hvussu ófrættakent vatnið skvatlaði uttan stólparnar og roytti seg í tað fløka skeggið.

So fekk hann sær eina stutta hvíld í garðinum uttanfyri, legði seg har at blun-da við skinnfrakkanum oman á sær og munnum viðopn-um; heitt, kleimið spýtt setti úr kinneklovnunum niður í skeggið. Skýmingin sveiði seg longu um smáttuna hjá hinum gamla, tað var ikki meira enn at myllan hómaðist í tí mjólkkenndu tokuni ...

Tá hann vaknaði — sá hann tveir menn koma rið-andi út úr skóginum. Annar teirra rópti á hin gamla:

— Kom higar eitt lítið, gamli!

Lukitj, sum skuldi fara út úr garðinum, stóðaði varin á. Í hesum ófriðartíðum vóru mangir vápnarir menn sum hasir báðir komnir henda vegin. Og uttan at spyrja um loyvi, høvdu teir tikið fóður og mjøl við sær, so hann var farin at hata teir allar samlar.

— Skunda sær so, títt gamla lók!

Lukitj breyt sær slóð mill-um øll býflugubólina, látandi við teimum litleysu varrun-um stóðaði hann eitt hóska-andi petti frá hesum báðum

óboðnu gestunum og hugdi ikki uppúr.

Vit hoyra upp í teir reyðu, gamli ... okkum skalt tú ikki ræðast, segði oddamaðurin blidliga og hásmæltur. Hann var so hásmæltur. Vit leita eftir einum ránsmannaliði, mistu so okkara egnu burtur ... Ikki hevur tú sæð nakran riða fram við her í gjár?

— Jú, tað gjørdi eg.

— Hverja leið hildu teir, gamli?

Spyrjið tit sjálfvan hin versta um tað ... Hvussu skal eg vita tað!

— Ikki munu nakrir teirra fjala seg í mylluni hjá mær?

— Nei, segði Lukitj, sum tá tú klamsar eina hurð aftur í lás og skuldi fara.

— Ver nú ikki so bráður, gamli. Oddamaðurin leyp úr sæði og kom hjólbeintur standandi niður. Ramur brennivinsroykur gekk at honum, tá hann trúttið inn í Lukitj: Vit eru úti og beina fyrri kommunistum ... skal eg siga tær! ... Men hverjir vit eru, rakar ikki teg. So snáv-aði hann á og misti teymar-nar úr hondini. Nú letur tú okkum í stundini korn til hálvfjersinstjúgu ross og vágur tær ikki at tala ... Og tað skal vera, áðrenn eg havi talt upp í trý! ... Hoyrir tú? Hvar goymir tú kornið?

— Eg havi einki, segði Lukitj og kveitti burtur.

Hvat hevur tú har yviri á hasari løduni?

Næ-æ har er tað bera órusl og fras ... Kornsaðin er so eingin!

— Kom, lat okkum fara at vita!

So treiv hann í herðatoppin á hesum gamla og dróg hann við sær yvir at løduni, sum stóð har nakað burturfrá. Sjálvur skræddi hann húðina upp. Har inni stóðu nógvur kornkistur fullar av korni.

Er hetta kanska ikki korn, ha? Tin gamli skálkur?

Jú, min verndari ... Jú, men hetta er tað sindrið, eg havi fingið í lön. Eitt heilt ár hevur tað tikið mær at savna hetta saman, ein nevan nú og annan tá ... Og nú ætlar tú at blaka kornið hjá mær fyrri rossini ...

Iðan, heldur tú at hestar okkara skulu doyggja í rossa-raki? Tú manst vist halda við teimum reyðu, haldi eg! Leggur tú ikki í at livi long-ur?

Miskunna mær, tygum! Eg havi einki gjørt! Lukitj skræddi ta slitnu húgvuna av høvðinum, fall á knæ og kysti tær lodnu hendurnar á oddamanninum ...

— Kom so við tí: Heldur tú við teimum reyðu?

— Fyrigeivið mær, fyrigeivið mær at eg svaraði tyg-um so býttisliga aftur. Latíð meg sleppa, — hálvgræt hin

gamli og fevndi tvørtur um knæið á oddamanninum.

Svorj at tú ert imóti teim-um reyðu! Men rist ikki kross fyrri tær, tú skalt eta moldina, tú stendur á!

Tannleysur sum hann var tannlaði hesin gamli moldina, hann risthentur hevði fingið sær upp í lógvan. Tárinu runnu honum so stið oman eftir kjálkunum.

— So, nú er nóg mikið. Nú trúgvi eg tær. Slepp tær so aftur á fótur!

Oddamaðurin læði, tá hann sá hvussu illa gekst hinum gamla at koma á fótur aftur. Ímeðan vóru menn hansara komnir har og fingur nú úr at gera at tæma kornkisturnar. Hestarnir vóðu í teimum gyltu kjarnunum, sum lógu um alt túnið.

V

Sólin reis aftur undir einari vátari mjørkabrugv.

Tað eydnaðist Lukitj at sleppa aftur um vaktarmann-in, og eftir einari skógargøtu bert hann visti um, skundaði hann sær alt hann varð ment-ur gjøgnum skógin, sum beint var um at vakna av sín-um náttarblundi.

Hann kom fram at vind-mylluni og skuldi beint halda oman í bygdina, tá hann nak-að burturi hómaði menn koma riðandi móti sær.

— Hvør er hatta, ið har kemur? varð rópt í hesi stóru kvirruni.

Tað eri eg, mutlaði Lukitj. Hann var rennvátur í sveitta og skalv um allan kroppin.

— Hvør eri eg? Hevur tú ferðaloyvisbræv? Hvat gert tú her?

— Eg eri myllari ... á vatn-mylluni haryviri. Eg havi eini ørindi í bygdini.

— Hverji ørindi? Kom við mær til ovastan fyrri reið-liðnum! Tú skalt ganga und-an rópti ein maður á hestbaki og koyrdi á hestin hjá sær.

Lukitj kendi tann heita andan frá rossinum í nakkan og royndi at hóla undan so kvikliga sum hann fekk.

Í túninum uttan fyrri eina smáttu við tigultaki stóðaðu teir. Maðurin, ið fylgdist við honum steig mutlandi niður úr saðlinum, bant hestin við ein hegnsteyra og fór glint-andi við svorðinum upp for-stovutrappurnar.

— Tú kemur við! ...

Ljós var í vindeyganum. Teir fóru inn í stovuna.

Lukitj var um at kólna í royk og fór at njósa. Hann tók húgvuna av høvðinum og ristí kvikliga kross fyrri sær framman fyrri halgimyndina, sum stóðu í einum króki.

— Vit hava handtikið ein gamlan mann. Hann skuldi oman í bygdina.

Nikolka hugdi uppúr og spurdi svøvnþiskutur, men avgjörður á málinum:

— Hvar ætlaði tú tær at fara?

Lukitj fór eitt fet fram imóti honum og stamaði glaður:

— Er tað tú, góðasti ... nú siggi eg, at eg eri komin mill-um hampafólur aftur — Eg var so ræddur fyrri, at eg aft-ur var fallin í ránsman-na-hendur ... Tordi ikki at spyrja handa har ... J, eg eri myll-arin. Tit komu henda vegin og fingi eitt krúss av mjólk frá mær, ta ferðina tit riðu gjøgnum Mithrokaskógin, minnist tú ikki tað, vinur-in? ... Minnist tú ikki tað?

— Ná, og hvat veist tú so at siga frá?

— Jú, góðasti vinur! Í gjár-kvöldið í skýmingini kom hetta ránsmannaharkaliðið og legði á meg, blakaðu alt mitt dýrabara korn fyrri rossini! Og so fóru teir eisini so illa við mær og eyðmýktu meg ... Oddamaður teirra bað meg svørja, at eg skuldi ikki svikja teir, og so noyddi hann meg eisini at eta mold, áðr-enn hann víði trúgva mær.

— Og vhar eru teir nú?

— Har sum eg fór frá teim-um. Teir høvdu brennivín hjá sær og nú sita hasi beistini og drekka inni í stovu míni. Eg havi skundað mær alt eg var mentur yvir higar at siga tær frá. Eg biði teg, at tú letur teir fáa av ta vita!

— Bið menninar setast á hestarnar! ... Nikolka fór á fótur og brosaði til hin gamla. So læt hann seg móður í her-mannaskikkjuna.

VI

Nú var ljóst.

Nikolka, sum hevði grøn-bleikt dæmi, tí hann hevði sovið so lítið, reið yvir at tí tvíhjólaðu kerruni við maskinbyrsuni.

So titt og knapt vit herja á, skjóta tit frá høgri. Vit skulu læra hasar jassarnar uppi at sita!

So reið hann tvisporandi aftur til liðið hjá sær, sum nú helt fram í tættari fylking.

Aftan fyrri nøkur eikitrø bórur teir eyga við figgindan niðri á mannagøtuni. Teir riðu fyra og fyra við maskin-byrsuni inni í miðjuni.

— So sporleypa vit! rópti Nikolka og reiggjaði koyrli-num.

Úr skógjaðaranum tók nú ein maskinbyrsa at skjóta sum óð, og menninir niðri á mannagøtuni herjaðu í stundini á sum var hetta ein venjing.

Ein úlvur við grasi hang-andi í skinninum kom upp úr einari vindfelli, toygdi háls og stóð eina løtu og lurtaði á einari sýn. Tætt hjá glumdu skotini og gangurin var øgi-ligur.